

DEBRECZENI

FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA:

A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ
TÁRSULAT.

*

XLVIII. ÉVFOLYAM. — 5. SZÁM.

*

FELÉLŐS SZERKESZTŐ:

KISS ENDRE.

SZERKESZTŐ-TÁRSAK:

B. KISS PÁL, BIKI ANDOR, VENETIÁNER SÁNDOR.

KIADÓHIVATALI FŐNÖK:

GÖNCZY BÉLA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Collegium.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre: 5 korona Félévre: 2 korona 50 fill. Ifjúsági egyesületeknek 4 kor. Főiskolai hallgatóknak 3 kor.
Egyes szám ára 30 fillér.

*

Debreczen sz. kir. város könyvnyomda-vállalata. 1905—1906.

Kérjük lapunk előfizetési díjait
mielőbb beküldeni, hogy a lap aka-
dálytalan szétküldését eszközöl-
hessük.

Tisztelettel:

A szerkesztőség.

Az akadémiai ifjuság találkozó helye!

BÁN KÁLMÁN

fűszer és csemege üzlete a kollégium mellett.

Ajánlja a főiskolai ifjuságnak dúsan felszerelt üzletét!

Tájékoztató:

hideg felvágottak,
debreceni
kassai } sonkák,
prágai
szalámi,
főtt kolbász,
császárhús,
kolozsvári szalonna,
disznósajt,
paprikás szalonna,
nyelv,
szalvaládé,
pariser,
virsli főzve.

Svájci, emmentali sajt, magyar,
trappista, gwardli (pogácsasajt).

Ecetes és sós orosz hal.

Szárdiria.

A közeli tél beálltával ajánlom finom
rum és thea raktáram.

Elsőrendű gyárból szerzett cukorkáimat

Mindennap friss cukrásztészta.

Friss pereg, lacipecsenye minden este
7 órakor friss sütés!

Minden reggel forralt tej.

S végül ajánlom

óriási nagy választékban szivarkahüvelyeimet.

DEBRECZENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, collegium. Megjelenik havonként kétszer.	Felelős-szerkesztő: KISS ENDRE. Szerkesztőtársai: B. Kiss Pál, Biki Andor, Venetiáner Sándor. Kiadóhivatali főnök: Gönczy Béla.	ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 5 korona. Fél évre 2 kor. 50 fill Ifjúsági egyesületeknek 4 korona Főiskolai hallgatóknak 3 korona Egyes szám ára: 30 fillér.
--	---	--

Feladataink.

Cikksorozat.

A mult számban megjelent cikkemben azokról a feladatokról szoltam, melyek az egész ország ifjuságát is érdeklő feladatok. E cikkemben sem irhatok másról.

A Diák-Szövetség eszméjének megvalósítása érdekében az előadói tervezet benyújtásával a Budapesti Műegyetemi-Kört bizta meg a kolozsvári diák nagygyűlés. Ezen munka amily fontos, oly nehéz is s a Diákkongresszuson nagy vitára, hogy szolgáltat majd okot. Öszinte örömmel mondhatom a Budapesti Műegyetemi-Kör egyet ért a debreceni ifjusággal, s saját feladatainak sorába is felvette a politizálásnak az egyesületi életből, s így Diák-Szövetségből való kizárását.

Ma kaptam ugyanis a Műegyetemi-Kör elnökségének átiratát, melyben örömeinek ad kifejezést, hogy Főiskolai Lapunkban helyesen fogjuk fel a vezéreszméket s hozzáteszi, »hogy egy ifjusági egyesület, mely a politizálás terén mozog, fönn nem maradhat«. Bizunk a Műegyetemi-Körben s hisszük, hogy méltóképen felel meg szép feladatának.

De térjünk rá az Országos Diák-kongresszusra, melynek megtartása ma a debreceni ifjuság kötelessége.

Nem oly kötelesség, melyet néhány gyűlésen el lehet intézni, hanem, ha azt akarjuk, hogy jól sikerüljön, össze kell szedni minden erőnket s hozzá látni a munkához. Tesszük is s ma már a debreceni ifjuság oly alkalmas szervezettel rendelkezik, hogy bizvást mondhatom, a célt el is éri, ha a többi iskolák ifjusága is segítségére lesz!

Ha elolvassuk a mult Diák kongresszusainak lefolyását, azt tapasztaljuk, hogy csak is azon Diák-kongresszusok sikerültek, melyeket nem elharmarkodva hívtak egybe s ahol az egyes iskolák

ifjuságai között a legszebb harmónia volt. Ez alkalommal is a debreceni ifjuság úgy cselekszik helyesen, ha igyekszik a kongresszusi tárgyakat kellőképen előkészíteni s ha a maga részéről is oda törekszik, hogy az a jó egyetértés, mely az eredményes munkának alapja, a főiskolák ifjuságai körében fennmaradjon, sőt a kölcsönös és jóakaratu levelezés és tárgyalás által valódi barátsággá, sőt szeretetté változzék által. Ennek eszközeit én a következőkben látom.

Meg kell ösmerkednünk egymással, közölnünk a vezetőségek névsorát, mert bizony, sajnos, egyes iskolák vezető egyesületeinek címét sem tudjuk, s ez annak az oka, hogy leveleink rendesen elkalódnak s nem tudunk tenni semmit. Igyekezzenek a vezetők személyesen is, ha csak lehet, megismerkedni egymással úgy, hogy a debreceni Diák-kongresszuson, mint jó barátok, akik megértik, szeretik és becsülik társaikat, üdvözlőljék egymást. Eddig ezt állandóan csak egy iskola: a selmecbányai főiskola ifjusága cselekedte, ma pedig a Műegyetemi-Kör jár jó példával elől s rövidesen elküldi majd a debreceni főiskola ifjusága is. Kérjük, cselekedje a többi iskolák ifjuságának vezetősége is! Ennyit elvárhat az általuk vezetett ifjuság s az ország ifjusága is. Nem nagy munka, egy egyszerű levél elküldése pedig — fontos az eredménye, mert tájékozódást teremt az ifjusági életben.

Alapos munkát kell tehát végeznünk a kongresszuson s békeességben kell lennünk. Törekedjünk oda, hogy vitatkozásunk legyen az elvek nemes küzdelme, s ne fajuljon civódássá, s személyek érdekeit szolgáló versengéssé. Ha óhajtjuk ezt elérni, nem szabad megállanunk a vezetőség névsorának leközlésénél, hanem meg kell indítani az állandó levelezést, megtárgyalni, hogy mely tárgyak kerülnek a kongresszus elé, s az egyes kérdésekben, ha csak lehet, mindenki higgadt meg-

fontolás után előre is állást foglalhasson, szóval a tárgysorozat s az egyes kérdések alapos ismeretével jöjjön mindenki a kongresszusra. A debreceni ifjúság már meg is alakította kongresszusi levelező és igazoló bizottságát s a napokban küldi el a felkérő levelet, hogy az egyes iskolák ifjúsága az általuk iudítványozandó kérdéseket, rövid ismertetést csatolva hozzá, küldjék meg a tárgysorozatba való felvétel céljából a debrecenieknek, s tájékozás céljából a többi iskolák ifjúságának.

Mi megindítjuk a gépezetet, s ha van, amit hiszek, az egyes iskolák ifjúságának vezetőiben buzgalom és kötelességtudás, akkor az 1906-iki év a munkás ifjúsági élet esztendeje lesz.

Ezen levelezéseknek és tárgyalásoknak lesz egy másik szintén fontos eredménye: az ország ifjúsága érdeklődni fog az ifjúsági ügyek iránt. Talán első olvasásra különösnek látszik ez állítás, pedig sajnos, igaz. Nem az egyes ünnepségek, nem politikai tüntetések lefolyásából kell megítélni az ifjúsági élet pezsdülő voltát, mert ilyen dolgokra szívesen vállalkozik minden ember, hanem abból, hogy milyen az egyesületi élet? érdeklődnek-e utána, határozatképesek-e első összehívásra a gyűlések, nem-e csak pár ember csinál ott mindent s az is csak tisztán feltűnni vágyásból vagy robotból tesz mindent? Az egyesületi élet az

ifjúság vérkeringése, s ha ez munkás és eredményes, bár nincsenek is nagy célok, élénknek s egészségesnek mondhatjuk az ifjúsági életet.

Tehát minden uton-módon fel kell hívunk az ifjúság érdeklődését a Diák-kongresszusra s annak tárgyait, hasznára lesz ez a Diák-Szövetségnek is, mert ha az a nemtörődömség közepette alakul meg, nem lesz aki az általunk megkezdett munkát folytassa, s így egyeseknek a Diák-Szövetség iránt való lelkesedése, mint pusztaszalmaláng mihamarabb kialszik, míg ellenben ha a Diák-kongresszusok s annak tárgyaival az ország ifjúságát közelebről megismertetjük, ennek következménye lesz az is, hogy a Diák-Szövetségnek és fentartásának szüksége átmegy az ifjúság minden rétegének köztudatába s azzá lesz, minek mi valóban óhajtjuk: az ország ifjúságát egyesítő intézményé. Az ifjúság érdeklődésének felhívására pedig igen célszerű eszközeink vannak, kár hogy néha-néha mellőzzük őket. Itt vannak az általunk fenntartott ifjúsági lapok. Ha a Budapesti Egyetemi Lapok (sajnos, az idén még egy számát sem láttuk), az újonnan megindított Kolozsvári Egyetemi Lapok és a Debreceni Főiskolai Lapok összefognak s a Diák-kongresszusról s annak ügyeiről szólnak, az egyes véleményeket közlik, olyan érdeklődést teremthetünk, amely az országos ifjúsági életre kiható lesz, s mindig-mindig több és több

Szinváltozatok.

Irta: **Vidovich Ernő.**

I.

Édes Imrém!

Lopva írom e sorokat s becsempészem kedvenc könyved lapjai közé, amíg te utoljára bejárod a nagy kertet, ahol oly boldog vakációt töltöttünk. Könnyörgök Imre, meg ne tudja valaki, hogy tizenhatéves leány létemre késő éjjel kiszöktem és veled, egyedül veled sétáltam a hold fénye mellett. Óh, ha megtudnák . . . s azután érzem azt is, hogy az a csók, amelyet az öreg almafa alatt adtál, ahová egymás alá véstük a nevünket, más csók volt, mint amelyet érkezéskor loptál a homlokomra s amit bucsuzáskor fogok kapni.

Én csak azt irhatom Imre, hogy mindig nagy boldogsággal fogok visszaemlékezni az elmúlt nyárra, hogy a nevelőintézetben te fogsz legjobban hiányozni, aki annyiszor megneveltettél bohó szavaddal s oly sokszor megszorítottál bánatos, merengő tekintetteddel.

Magad mondád, hogy most már, mint „érett ember” kilépsz az életbe s folytonos csalódás lesz

a sorsod. Ugy sajnállak, Imre, s csak arra kérlek, ne felejts el engem s ha mindenki elhagy is, én várlak, visszavárlak.

Szeretnék még irni, alig tudom letenni a tollat, pedig hallom már lépteidet. Magam sem tudom, micsoda érzélem vett erőt rajtam. Talán te meg tudod magyarázni, de azt is érzem, hogy a két szemem tele lesz könnyel, midőn elhagysz bennünket s úgy suttogom: Isten veled, a viszontlátásra.

A te kis hugod:

Berta.

II.

Tisztelt Uram!

Szívesen írnám ezt is: Kedves László! de nem mérem, mert a magaféle poeta ember minden írásból regényt csinál s ha már oly szívtelen lesz, hogy megírja könyörtelenül ezt a históriát, nem mondhatja senki, hogy nem úgy viselkedtem, amint egy jól nevelt leányhoz illik.

Tudom, ezt a levelet sem kellene írnom, de én nem tudok annyira szívtelen lenni. Megkísértem megcáfolni mindazt, amit maga utoljára mondott, hogy ne legyen joga átkozni engem, aki pedig

kollegánk érdeklődését kelti fel, s aki érdeklődni tud, én hiszem, hogy tesz is.

De máskülönb is helyes lesz, ha mi e lapok hasábjain szólunk az ifjúsági ügyekről, mert akkor azok a félreértések, melyek közöttünk felmerülnek, az ifjúsági élet egyik levezető csatornáján intéztetnek el s minek következménye az is, hogy könnyebb lesz a kibékülés és egymásnak a megértése. S természetes, ezen lapokban jobban is bízhatunk, mert tudjuk róluk, hogy az ifjúság vezető organumaival összeköttetésben állanak, s állításuk a valóságnak megfelel. Az ifjúság méltósága sem fog így megcsorbítottatni, s némely apró-cseprő hibákat, félreértéseket nem kürtölünk mindjárt világgá a fővárosi és vidéki napilapok hasábjain, hanem megpróbáljuk saját körünkben lapjaink útján simán elintézni, s a nagyközönség sem ró meg majd bennünket annyiszor s nem mondja, hogy »marakodunk«. Ezt a tapasztalatot a Fővárosi Diák-Szövetség és a debreceni ifjúság összeszólalkozásából merittem, amelyről még e cikkemben is kénytelen vagyok szólni.

Mi azt állítjuk, hogy még nem ismerjük egymást; e cikkemnek is főcélja a közelebbi megismerkedésre való felhívás volt, a Fővárosi Diák-Szövetség pedig azt gondolta, hogy a debreceni ifjúság már a budapesti hivatalos ifjúsággal össze-szúrte a levét s azért szólalt fel a Fővárosi

Diák-Szövetség eljárása ellen. Meg vagyunk győződve, hogy a Fővárosi Diák-Szövetség ma már ezt rólunk nem hiszi, de szükségesnek tartom, hogy a debreceni ifjúságnak, a régi s előtte még — sajnos — ismeretlen, új budapesti hivatalos ifjúságról való véleményét közöljem. A budapesti hivatalos ifjúságnak — ha már használjuk ezen Fővárosi Diák-Szövetség által készített szót — a múltban is sokszor és meg vagyok győződve, az idén is sok tekintetben ellenfele volt és lesz a debreceni ifjúság. Az én Kovács János István barátom, ki most a Fővárosi Diák-Szövetség elnöke, tanum rá, hogy a tavalyi kolozsvári diák nagygyűlésen a debreceni ifjúság több alkalommal s így a Kossuth-serleg ügyében is ellentétbe került azzal a hivatalos ifjúsággal, sőt a leghevesebb vita az én elnöklésem idejére esett s épen én voltam az, aki ez ügyet az ő kívánságára a tárgysorozatba felvettem. Ő bizonyíthatja, hogy minket semmiféle hivatalos ifjúság orrunknál fogva nem vezet, ilyennek a feltevése, lealacsonyítása volna a debreceni ifjúságnak! De őszintén bevallom, tanultunk a budapesti hivatalos ifjúságtól s egybe csodáltuk is, mert az a budapesti hivatalos ifjúság a maga dolgaival foglalkozott, más dolgába nem ártotta bele magát és dolgozott, bizonyossága nemes munkájának az a két jótékony diák-egylet, melyért hálával adózhat a budapesti

— igazán nem hizelgésből mondom — az áldása voltam.

Azt mondta maga: »Mentsük a hajótörésből, ami menthető! Óh, ebből a hajótörésből maga sokkal több illúzióval menekülhet, mint amennyit hozott magával magának, sokkal több kellemes emléke marad, mint nekem.

Joga van hozzá, hogy felkacagjon, sőt azt is megengedem, hogy itt öklével nagyot üssön az asztalra; csak arra kérem, tegye szívére a kezét s feleljen nyíltan: nincs-e igazam?

»Magának ujja született a lelke, mikor meg-smert engem«; mondta a minap. Sajnos, nem tehetek róla, hogy megakadt a szeme rajtam s hogy volt bátorsága hinni, hogy szerethetem. Jóbarátom volt s a jóbarát sohasem lesz szerelmesünk, maga a nagy poéta, aki mindig erről dalolt, a valóságban nem hiszi. S bűnöm az nekem, hogy nyájas, hizelgő módon beszéltem magával; jobb lett volna, ha ridegen elutasítom. Akkor nem átkozná úgy, mint ma?

Nem várom a feleletet, feleljen önmagának. Csak arra kérem még, mentsük a hajótörésből, ami menthető, ne tetézzé az illúziót igazságtalan-

sággal, hiszen nem lehet bűnöm, hogy nem szeretem s hogy más szeretek.

Isten vele, ha néha gondol reám, jusson eszébe, hogy mindig a jóbarátja vagyok.

Berta.

• III.

Édes barátom!

Talán megbocsát, hogy a levelének bánatosan szemrehányó hangja után ezt a megszólítást merem használni. Igaza van, édes barátom, én megsértettem, talán ki is kacagtam magát, de higgye el, ma újra ott heverek a lábainál s könnyeimmel áztatom hideg, bucsuzó sorait, mint egy bűnbánó Magdolna s esedezem a bocsánataért, hiszen ha van magában egy kis emberi, — pedig nagyon sok van, — úgy meg fog bocsátani a maga Bertájának, akinek arcát nem is olyan régen csókjaival halmozta el s aki még ma is ebben a sivár hidegségben csupán a maga nevének édesbús melegeivel éledgel.

Higgye el édes Bélám, nem csupán frázis, ha azt írom, hogy a világ csak hangulat. S ha én nem tudok hűséges lenni, bizonyára nem az maga sem. Ne tagadja, hogy sokszor magát is

ifjuság a hivatalosnak s példát vehet róla az egész ország ifjusága. A kolozsvári diák nagygyűlésen szereplő hivatalosokra s vezetőikre, Zsitvayra és Lázár barátaimra pedig kedvesen emlékszik a debreceni ifjuság s a márciusi napokban vendégeitől óhajtja s várja őket, mert ilyen emberekre, kik tenni tudnak, szükségünk van s ha valami tekintetben ellentétbe kerülünk is, meg vagyok győződve, az nem személyeskedés, hanem az eszmék nemes harca leend!

Ertsük is meg egymást és dolgozzunk! A debreceni ifjuság nemes lelkesedéssel kezd a munkába az ország ifjusága segítségére és szeretetére számítva. S ha ezt a segítséget és szeretetet megtaláljuk, akkor azon a Kossuth-serleg ünnepélyen Magyarország tenni vágyó és lelkes ifjusága mint egységes egész vesz részt s bizalommal tekinthet a jövőbe is!

Hegymegi Kiss Pál.

A szecesszió az irodalomban.

Irta: **Biki Andor.**

(Folytatás és vége.)

III.

Említettük a nagy jelszavakat, amelyeket a szecesszió fölhasznál arra, hogy földiszítse magát velük. Állítja, hogy a nemes tendencia az eszköz

megszállta a mámor s olyankor elfelejtett engem, mert a világ csak hangulat. S hogyan tagadhatnám én, hogy egy pillanatra szebbnek, jobbnak tartottam mást, mint magát s olyankor nem tudtam gyűlölet és harag nélkül magára nézni. S midőn elszállt a vak illúzió, újra visszatértem volna hűséges Bélámhoz, de ő már elhagyott, mert ami neki szabad, nem szabad nekem.

Azt mondhatja édes Bélám, hogy ez is hangulat. Nem akarom tagadni, lehet, hogy az. Mikor levelét megkaptam, nem éreztem semmi fájdalmat, felnyitottam az íróasztalom fiókját, hogy azt is odategyem a többi mellé s egyszerre valami átható illat szállt felém, sorra vettem kedves leveleit az elsőől az utolsóig s elolvastam mind. A végén aztán újra éreztem azt a fájdalmat, amit érzek most is, mikor e sorokat írom.

Tudja-e tagadni Béla, hogy álmatlan éjszakákon minden gondolatában benne volt a nevem, sokszor úgy érezte, mintha én ölelném, önfeledten csókolgatta azt az arcképet, amelyet — tudja-e tagadni? — ma is a tárcájában visel. Ha tudja tagadni, úgy Isten vele, különben esdve, fájó szívvvel várja

Berta.

s a cél egyaránt, amely nagy alkotásokra készíti. Hízeleg magának a reális élet hű festésével. Hiszi, hogy a természet az alap, amelyen alakjai keletkeznek, élnek, éreznek és gondolkodnak. Hiszi és el akarja hitetni velünk, hogy ezek a természeti alapon fölépített alakok a mély filozofia leggyözetetlen igazságában megfogamzott jellemek.

Ha volna mű, amely ilyen tulajdonságokat egyesítene önmagában, akkor testet öltene a remény, amelyet a jövőbe vetünk, és itt volna a győzelmes jelen. Ilyet ígér a szecesszió és ad helyette valami újat, valami másat.

Nemes eszköz, nemes cél: komoly tendencia — ez a szecesszió első jelszava. Javitani akar. Elénk állítja az embert a maga teljes romlottságában. Teljes romlottság: ez a hős fő jellemvonása. Oh ez a hős nem követ el középkorba való bűnöket, nem kél bűnösen igazságtalan harcra szive hölgyének egy verőfényes mosolyáért, nem harcol, nem gyilkol, — csak él a maga romlottságában. Ma nem irunk madrigálokat a lovagerényről, nem zengünk virágéneket hófehér szerelemről, s elkoptatott stanuzák nem éremlyitenek többé rajongó nőtisztelettel. A középkor lovagja nem regényhős többé, aminthogy nem ihlethet ma már novellairásra az apró sikkasztó bárgyu kis sorsa sem, aki csak annyi bünt tud elkövetni, amelynek nyomán özvegyek, árvák könnyei fakadnak. A mai hős romlott, a szó anyagi értelmében és e romlottságát bűnei idézték elő. Előttünk áll az ember a maga teljes romlottságában, bűnei nek teljes sorozatával.

És itt a nemes tendencia. Ifju aki életbölcse ségedet a példabeszédek és közmondások gyűjteményéből meritetted, vedd ezt a szemüveget. Láss új dolgokat, láss bűnöket, romlottságot és óvakodj ezeket elkövetni, óvakodj ide eljutni, a mi hősünk teljes romlottságához. Sorsod nem lenne ugyan tulságosan mostoha, mert ugy regényhős is lehetne belőled, amit az ellenkező esetben sohasem remélhetnél. De távol legyen tőlünk, hogy ilyen ambíciók táplálására késztesünk, mi csak bemutattuk neked azt, amit eddig nem ismertél, és óvtunk a nagy bűnök elkövetésétől.

Ez a nemes tendencia. Egy ifjut, aki téveteg ítélőképes ségével a romantika kuszált utvesztőjében ténfereg, kiemelünk a bűzös fertőből. Belekóstoltatjuk a reális élet habzó zuhatagába. Figyelmeztetjük, hogy ne kergessen tűnő álom-

képeket, ne rohanjon csalóka fantomok után, hanem lásson, érezzen és ítéljen. Tudjon különbséget tenni a jó és a rossz között, és rettenjen vissza a bűntől.

Ez eddig mind igen helyes, célszerű és következetes. De nem szabad elfelednünk, hogy ez az ifju, akinek életbölcseiségétől egy otromba vas-kalap zárta el a szabadban hullámozó áramlat üdítő lehelletét, az az ifju könnyen öreg emberré válhatnak anélkül, hogy ezeket a raffinált bűnöket megismerné. És ezzel semmit sem veszítene. Mennyivel tisztább maradna lelkének összhangja, amelyet csak a legjobb esetben tart meg egységes egésznek a kedvező körülmény.

De bekövetkezhetik a rosszabbik eset, és be is következik. Akinek lelkét sohasem foglalkoztatta ilyen alakban a jó és rossz problémája, gondolkodni kezd a felett, ami érdeklődését, kíváncsiságát felkeltette. A bűnre való hajlandóság velünk született és velünk fejlődik tovább. Keletkezésének okozói nem vagyunk, fejlődéséhez a külvilág nyújtja a szükséges tényezőket. Teszi pedig ezt a tapasztalás segédkezének fölhasználásával.

És ha nincs alkalmunk tapasztalni ilyen dolgokat, hozzásegít bennünket a véletlen, amikor kezünkbe adja a legdivatosabb könyveket. Azután dedig a kíváncsiság és a bűnre való hajlandóság megteszi a maga kötelességét. Bűnösök vagyunk anélkül, hogy vétet akartunk volna elkövetni.

Testünk-lelkünk belemerül olyan bűnökbe, melyeket sohasem kívántunk megismerni, és sohasem ismertünk volna meg, ha diszkötésben, meritett papíron nem tárja eléink a szecesszió.

Ez a nemes tendencia, amely elveti a bűn kiölhetetlen csiráit az ifju lélekben. Ez a nemes tendencia hirdeti magát nagynak és dicsőnek, ezt függeszti cégérül elmés vállalatának az irodalmi Shylock. Tíz százalék morál: hausse van a börzén.

Egyik francia «realista» drámaíró drámájának tárgyát egy betegség képezi, melyet nyíltan megnevezni nem szokás. A magyar közönség és kritika először elrémül s egy, a kortól elmaradt vidéki város rendőrsége nevetséges pruderiából közszemérem elleni kihágásnak minősíti és előadását betiltja. De az ország első színpadán föllebben a függöny, előlép a frakkos rendező és beszél... a komoly morálról. A darab tárgya

egy betegség. Nem lesz a darabban egy szó sem amely az illendőséget sértené. Azért tehát ne tessék pirulni. Komoly célokért küzdünk. Javitani akarjuk az emberiséget... A függöny legördül, a közönség tapsol, a kritika dicsőít.

Élt néhány évvel ezelőtt hazánkban egy obskurus lapocska. Pikáns Lapok volt a címe, amelyből azt lehet következtetni, hogy az orfeumok kedélyes publikumát kívánta mulattatni. Ez a lapocska egyszer kaviárral akart kedveskedni olvasóinak. A kaviár realistánk drámája volt. A címe: Les avaries.

Ez a szecesszió nemes tendenciájának apotheosisa.

*

Lássuk most a reális életet.

Induljunk ki az első «novellagyűjteményből», a bibliából. »Az Isten az embert a saját képére és hasonlatosságára teremtette«. Teremtett egy élőlényt, amely a többi élőkhöz csak ebben az egyben hasonlít, hogy él. De azonkívül érez is, gondolkodik, megfontol, ítél. Ez a lény az ember, a test és lélek az Isten képére és hasonlatosságára, amely mint ilyen, érdemes a megfigyelésre.

De megfigyelésünk roppant meg van nehezítve. Olykor sötét titkok állanak eléink, melyekbe hipotesisek réveteg fáklyaival igyekszünk bevilágítani, de hasztalan. Akkor működésbe hozzuk a hipotesisek villamos reflektorát és megszületik a romantika. Megkonstruáljuk az embert saját föltevéseink alapján, egy olyan embert, amely sohasem élt, általunk gondolkodik, a mi érzelmeinket hazudja magáiének s egyénisége olyan, mint az átlátszó légüres tér.

Ennél a pontnál a szecesszió a legszélsőbb romantika. Hazudik, alkot embereket, jellemeket, amelyek az igazinak külvárosi brettli-re való utánzatai. Ilyenek voltak a lovaghősök is, csak hogy azok a hajdan érthetetlenül magasba emelt fél-isten-championok ma rosszhirű utcák sarából tanítják nekünk a reális élet elméletét.

Ennek az életnek a realitása egy alkalmas szóval jellemezve: nagyfoku beképzelés.

A romanticizmus hősei lenge kis lények voltak. A szecesszió hősei már nem azok. Az ember, a teremtés remeke le van rántva arról a piedesztálról, amelyre érző, gondolkodó, ítélő lény emelte. Ott fetreng a fertőben, s amikor megtagadja erkölcsi létezését, akkor irodalmi

céhek felülbíráhatatlan ítélete szerint reális életet él.

Ezt tagadom.

Mert vajon reális életet, ugyszólván emberi életet él-e a «naturális» Rougon—Marquart ciklus «reális» Claudiusa, aki »gyönyörű képeket lát, de annál rosszabbakat fest?« Ember ez a konstrukció? Művész, aki ihletett perceit testi kedvteléseknek szenteli? Mesterember, aki képeit, melyek talán szecessziós cégtábláknak alkalmasak volnának, megsemmisíti? Kéjenc, akinek szeszélye oly könnyen dobja el magától az örömök tele serlegét? Egyik sem. Egy alakítható, puha agyagdarab a szobrász-költő kezében. Nem tudja, törpe eszkimót alakítson-e belőle, vagy pedig Apolló istennek emeljen örök érvényű emléket. Végül unatkozva a sarokba dobja, hadd folytassa ott tovább — reális életét.

Az ember, az Isten képere és hasonlóságára teremtett ember ma is csak úgy él, érez, gondolkodik, ítél, mint eddig. Ne alkossunk tehát szabályt sajnálatra méltó kivételekből. Ne építsünk ritkaság muzeumot ember-kohinórok számára. Ne rántsuk le önmagunkat a földnek porába, ne ítéljük el magunkat speciális elvetemedettek bűnkulturájának művelésére. Ezt a reális életet ne igyekezzünk másokkal megismertetni, ne buzdítsuk őket annak követésére.

*

Egy új filozófia hajnala dereng közöttünk. A tudományok tudománya ki van vetköztetve elavult köntöséből. Új alapra van fektetve, azon fejlődik tovább, a természet örök törvényei.

Ez a filozofia nem hint port többé az emberiség szemébe. Nem róvja tele középiskolai tankönyvek lapjait divatját multa akarnokok kiskoru elméncségeivel. Nem, ez az experimentumok ezrein fölépített megdönthetetlen igazság tudománya. Komoly tudomány: a szecesszió saját külön filozófiája.

És ezt a tudományt nem lehet megcáfolni tapasztalati lélektanok segítségével szerzett elméletekkel. Mert ez az élet tanítómestere. Amit mond, az mind mélyebb értelemmel bír. Sok tapasztalat, hosszú vizsgálódás folytán leszűrődött igazságokat tár elénk, amelyek még mind újak, mind ismeretlenek előttünk. Egy új szellemi élet labirintusában kell megtanulnunk a járást, ha biztos irányba akarjuk terelni utunkat. Amelynek végén biztatón int felénk a tudás koszorúja.

El akarom nyerni ezt a koszort. Jónak és rossznak tudójává kívánok lenni. Ismerni akarom az örök ember lelkének titkos rugóit.

Előttem fekszik egy könyv. Írója a magyar réalista irodalom egyik főekessége, a modern filozofia leghivatottabb művelője. Találomra felnyitom a könyvet. Olvasom:

»Nem tudom elég homályosan fejeztem-e ki magamat, attól tartok, hogy meg találnak érteni«.

Ezekben a sorokban hiven ki van fejezve az új filozofia jellegzetessége. Szándékosan írok új filozófiát, mert ezt sohasem ismerem el a ma élő filozófiából fejlődött tudománynak.

Homályt, miszticizmust találunk ott, ahova azért hívnak bennünket, hogy merítsünk az élet vizéből. Ez a homály pedig szükséges, megvallják nyíltan: nélkülözhetetlen. Mert ha nem állná utunkat a miszticizmus köde, akkor tisztán láthatnánk az ürt, melyet eltakar. Ezt pedig nem kívánatos bemutatni, célszerűbb homályba burkolni. Fedezzük el a nagy semmiséget hangzatos szavakkal, beszéljünk fölényes modorban a mult apró tévelygéseiről, ígérjünk mindent, huzzuk szorosabbra a fátyolt, és mert nem akad vakmerő, aki föllebentse azt — mienk a jelen és a jövő.

De amikor elejtett mondatok Dawy lámpák gyanánt bevilágítanak a mérges gázok által oltalmazott homályba, amikor a sokat ígérő szavak milliós kuponjait papírból készült játékpénzzé devalválja a valóság, akkor kérdjük, mennyit érnek azok a jelleme, amelyek ennek a filozófiának az alapján vannak felépítve?

Előttünk áll egy leány, a kritika ítélete szerint egy lélektanilag megkonstruált jellem. Ez a leány levelet ír. Írja a következőket:

»... És csókoltuk egymást, mint két fiatal, felgerjedt, erős állat«...

Legyünk tárgyilagosa. Ne botránkozzunk meg ezen a — saját szavai szerint — fenevadon. Igyekezzünk elképzelni magunknak egy nőt, aki ezeket a szavakat önmagáról el tudja mondani. És mikor e recept szerint megalkotja képzeletünk a világ hetedik csodáját, a nőt, amely ennyire ki tud vetközni emberi és női méltóságából, akkor írjuk meg ennek a szörnyszülöttnek a filozófiáját a magunk mulattatására, de semmi körülmények között se adjuk azt az egészségesen gondolkozó magyar közönség kezébe. Aki ilyen filozofia alapján jellemez, az teremtsen magának olvasóközönséget is.

És aki megírja regényét, amelynek hősnője az új filozofia görögtüzeiben tündöklő ékes jellem, — elfogadja a dicséretet a filozófiai jellemzéseért. Ezzel a tettével tudomást vesz arról, hogy lába alól teljesen elveszett a reális alap. De azt nem akarja észrevenni, hogy filozófiája csak füst és pára, amely a távolból imponáló tömegnek látszik, de a valóságban csak a nagy semmiséget takarja el előlünk.

A szecessziós filozofia az üres lelkeket vizsgálja. Belemagyarázza ezekbe az üres lelkekbe az alkotó gondolatait, nagy lelkek küzdelmét keresi ott, ahol csak paralitikus véglények kezdetleges lelki működése található. Célja nincs, sorsa a lassu elsorvadás.

IV.

Meggyőzni óhajtottam az olvasót. Meggyőzni arról, hogy szakítanunk kell a múlt hagyományaival. Új légkört kell bevinnünk az irodalomba, hogy betöltse a tavasz illatával a nagy alkotók bibliotékáját, amelyben vastag porréteg alatt pihennek az irodalomnak még föl nem nyitott örökkönyvei. Le kell ráznunk végre ezt a port, föl kell nyitnunk ezeket az olvasatlan könyveket, melyekben ott vesztegel a jövő hatalmasága: a realizmus.

Meggyőzni óhajtottam az olvasót, hogy a ma eltévedt irányítója a szecesszió meredek ösvényeken vezet bennünket. Hogy veszélyes szerencsejátékot űz mindnyájunk közkincsével, az irodalommal, amelynek jövőjét kockára tenni senkinek sem áll jogában. Legkevésbé pedig a szecesszió, amely álarc alatt bujkál s következetlenségében amíg ama méltánylását követeli magának, addig aknamunkát folytat a jövő ellen.

Mert a szecesszió legfőbb jellemvonása az, hogy következetlen. Leginkább kitűnik ez a kritikából.

A kritikát manapság az irodalom irányítja. Hozzászabja a kívánalmakat önmagához s észrevétlenül ráerőszakolja bírálójára a saját elveit. Ez az oka annak, hogy kritikánk ma szecessziós. Szecessziós, következetlen.

Nem tekinthetem következetlenségnek, ha két ugyanazon párthoz tartozó politikus kabinetkérdésekben egymással homlokegyenest ellenkező nézetet vall. Nem következetlenség az sem, ha egyazon irodalmi céhhez tartozó kritikusok között nézeteltérés támad. Valamint nem kívánom

a következetesség olyatén tulságbavitelét sem, hogy a realiztikus revue, — amely mélyen sajnálkozik (mondjuk) Cyrano de Bergerac romantikus tulságain, — örömujjongva, csináljon reklámot a rendőr és a dada elmésen naturalis szerelmi történetének, amelyet besötétített nézőtér tpsol meg a besötétített szinpadnak. A következetesség ekkor a fokával csak elvéve találkozik az ember s azt nem is lehet épen követelni.

Ezt én nem is kívánom. Hanem azt megkövetelem a kritikától, hogy ne baráti kézsorítások ihlessék komoly tanulmányok, napi bírálatok megírására. Vádolni nem óhajtok senkit. De azt óhajtandónak vélem, hogy aki kritikát ír, az legyen tisztában először a saját elveivel. Azután adja be ezeket olvasó közönségének, lassan, de következetesen. És tartson ki azok mellett következetesen. Aki a mai realizmus törhetetlen hívének vallja magát, az ne adasson ugyanakkor igazat a napi sikerekkel egy olyan írónak, aki ma oda meri írni művének címlapjára, hogy romantikus szinjáték, amikor a naturalisztikus morál nagy mesterétől megtagadja a köteles tiszteletet. Elveit így sem kecsegteti ugyan diadal, de az igazságnak nem lesz oka a panaszkodásra.

Az igazság nem panaszkodik: ez a mai viszonyok között óriási eredményt jelentene s ez által nagy haladást tenne a kritika. De célját, a komoly célt, amelyet maga elé kitűzött, még nem érné el teljesen.

A kritikának ki kell lépnie végre tartózkodó álláspontjából. El kell dobnia magától azt a szerepet, amely magasabb hivatását minduntalan megszegyeníti. El kell dobnia a járszalagot amelyet szerencsés kezű stréberek nyakába vetettek.

A kritika teljesítse hivatását. Vezessen! Vezesse jóra az irodalmat, amely kizökkent a haladás rendes kerékvágásából. Törje le e szecessziót, amely elveti közöttünk a kételkedés magvait. Ezt kívánom, ezt követelem én a kritikától, amely egyedül van hivatva arra, hogy helyes utra terelje a félrevezetett kor eltévelyedett irodalmát és szellemi életét.

A helyes utra, amely a realizmus felé vezet.

A két kocka.

Irta: **Pap Lénárt.**

(Folytatás.)

Alfonz társa veszedelmét már messziről látta, s ösztönözte lovát a vágatásra, hogy amannak segítséget nyújtson.

Az ő paripája is nyugtalankodni kezdett a veszedelmes helyen. Alfonz azonban ismerve természetét, s társa esete is intő például szolgálván, óvatosabban járt el; leszállott s a ficánkoló lovat egy nyárfához kötötte, megveregette annak remegő nyakát, hogy nyugodtabban álljon; iszákját egy faágra akasztotta, s ledobva páncélját, sisakját, vascsizmáját s társa segítségére sietett, ki már a legnagyobb veszedelemben forgott. Habozás nélkül beleugrott a sebes folyóba, mi először őt is elragadta, de azután irányt véve uszásában hatalmas lendületekkel igyekezett a fuldokló felé, majd megragadta s a part felé vonszolta; ám ez nehezen ment, a gyors folyású víz akadályozta az uszásban, a meredek part a kiszállásban.

Alfonz azonban nem vesztette el lélekjelenlétét.

Igyekezett nehéz terhével a víz színén maradni, úgy gondolta ugyanis, hogy a szűk, keskeny partok közt rohanó víz majd tovább sodorja, oda, hol a folyó kiszélesedve lassabban folyik, s partjai is alacsonyabbak.

Nem tévedett.

Már a paripa a menekülésnek ezt a módját meg is találta s az alacsonyabb parton a szárazra kapaszkodott, hol nyerítve megrázta fényes szőrét.

Alfonz sásba, nádba kapaszkodva, sok helyen uszva elérte a víz sekélyes részét s a már-már elalélt lovaggal nagynehezen kijutott a partra, ahol talpra állította a félholt vitézt, sisakját lekapcsolta s odaültette egy nyárfához addig, míg lovát megkötötte, s míg a maga öltözetét páncélját rendbeszedte, azután pedig mivel sürgős útja kényszeríté — iszákjában levő fontos leveleinek átadása — bucsut véve, megmentett bajtársától eltávozott, a város úgy sem volt már messze, a hold nyugtáig kapuját el akarta érn.

A megmentett vitéz pedig, miután kinyugodta magát, vizsgálgatni kezdte azt a helyet, hol lova megbokrosodott, mert tudta, hogy poroszkáló paripája ok nélkül nem vágott volna neki a veszélyes partnak.

Az út mellett bokros hely terült el, szegélyezve nyárfákkal, feldisztatva színes virágokkal, futó növényekkel, folyondárokkal, a természet által a madarak számára teremtetett lakhely, olyan, minőket számtalanszor találunk folyók, tavak nedves partjai mellett; melyeknek egyaránt örül a csicsergő madárka s az utazó vándor.

Arrafelé ment tehát, annál is inkább, mivel zajt hallott onnan, melyet nem okozhatott bujkáló szellő.

Oda ment s figyelt.

Egy-egy rigó belekiáltott a távol csendjébe s utolsó csiriplését hallatta a veréb, mely már nyugalomra tért... a távolban egy-egy kutya vakantott, s még messzebből pásztorok ha-hó! kiáltása hallatszott. Néha a szellő végig suhant a fák levelei közt, s csöndes ringásba hozta galyait. De mind ez nem kötötte le a hallgatózó lovag figyelmét, más volt az, ami arra készteté, hogy tovább menjen a sűrű csalit között: az a halk fájdalmas szó, az a fájdalmas sohaly, melyről először azt gondolta, hogy izgatott lelkének rémszava.

Nyugtalan léptekkel haladt beljebb, tépte a félig száradt iszalagot, a tövises bokrok galyait, a száradt ágak vértje selyem szalagjait megtépték; végre ritkulni kezdett a sűrű bokor s cserjesor, s kicsiny, kerek tisztásra jutott ki. Innét hallatszott a zaj.

A bokrok alján, széles vértócsában egy katona feküdt, összevagdaltva, összeroncsolva, vértje erős csapásokkal összezúzva; arca, melyet nem fedett sisak, összehasogatva; sisakja tőle messze hevert, ezen is meglátszottak a súlyos csapások.

Közel volt a halálhoz.

Oda ment hozzá s feloldta sebzett övét, összetört páncélját lecsatolta s visszasietve a folyóhoz sisakjába vizet meritett, hogy kinzó szomját enyhítse.

A sebesült felnyitotta szemeit s hálával tekintett fel rá:

— Köszönöm!

Amaz mellé telepedett, tépedt zsebkendőjével szalagokkal a sebeket kötözgetni kezdte, úgy, ahogy gyakorlatlan kezekkel azt tenni tudta; s azután kérdezgetni kezdte, hogy mi sors üldözöttje.

A lovag lassu, szaggatott hangon elmondta történetét:

— Bajtárs! — beszélt — tudod, hogy városunk ellenségeskedik hűbér urával; én e küzdelemben városom szolgáltam s szolgálnám most is. Ma híreket kellett volna vinnem számukra, ketten voltunk ezzel megbizva, én és egy Alfonz nevű katona. Én még előtte eljöttem, s hogy az imént lódobogást hallottam, azt hívéim, hogy az ő paripája s így kiáltottam segélyért.

— De mi történt veled; e sebek?

— Mint mondtam, irataim fontos dolgokat tartalmaztak, miknek megismerése nagyon érdekében állott ellenségeinknek. Leginkább pedig családom egyik ellenségének, kinek nevét neked megmondom, mivel gondolom te vagy az utolsó, kivel beszélhetek. Ő is mint én katona, de mivel eddig csatában vele mint ellenféllel nem találkoztam, békében pedig találkozni vele mint jó barátal tettei miatt — nem akartam, nem ismerem: a neve — Ralph.

A vitéz, ki ezt hallgatta, megdöbbsent, s közelebb huzódott a sebesülthöz.

— Ismerem — szólt tompán.

— Fontos irataimat a Ralph atyja, mivel másképen meg nem szerezhette, hitvány bérenceivel elszedette tőlem, azaz csak akarta mivel óvatosságból a legfontosabbakat sisakomba rejtém, hol azt nem találták meg. Vidd el ezeket oda, hova címezve vannak, s add tudtokra megölőim nevét is.

A vitéz, kinek arcán elébb mutatkozott a szájalomnak némi jele, most elkezdett nevetni, gonoszul, kárörvendőn.

— Haha! elviszem mind ezt, mert ellenfeled, atyád baragosa én vagyok: Ralph.

A sebesült utolsó erejét arra akarta felhasználni, hogy felugorva a sisakba rejtett iratokat megszerezze, de sebei nem engedték, s a vérvesztés testét elgyengítette. Ellenfele pedig kiszedte iratait a sisakból, saját iszákjába rejtette s visszament a sebesülthöz.

— Az iratok már nem fognak rólam beszélni, elnémulnak — némulj el te is!

Szólt s kivont kardját markolatig szurta ellenfele fedetlen testébe.

Elnémult az örökre.

Aztán keresztül csörtetett újra a bokrokon, felült paripájára s elvágtatott.

Bement a városba, melynek kapuin néhány óranegyed előtt Alfonz eltűnt.

(Folyt köv.)

Esős időben.

Emlékszem jól. Hullott a zápor
És én az utcasarkon álltam
S egy kis leányt az iskolából
Szerelmes szívvel várva-vártam.
S úgy láttam, még búsabb az égbolt
S a zápor még jobban szakad,
Mikor azt mondta a leányka,
Hogy elkísérni nem szabad.

Most is sötét az égnek boltja
És köd borul a láthatárra,
Az ég könnyeit most is ontja —
— S én most is gondolok Magára.
Szeretnék most is Véle lenni
S kísérni egy élet alatt.
Talán most már nem mondaná azt,
Hogy elkísérni nem szabad.

Kiss Endre.

A nap és a margaréta.

— Viktor Hugo. —

Barna dombok mögül ezüst sugárkéve
Nem soká tűz már a szürkülő vidékre,
Nyugvóra tér a nap, csillagok királya;
A mezőnek szélén, ódon fal aljába'
Szerény margaréta huzódik meg szépen
Fehér szirmainak fényes dícskörében;
S a sok giz-gaz között, a vén fal tövébe'
Néz a virág merőn a végtelen kékbe,
Hol a nap örök fényt áradoztat széjjel....
— „Nekem is van fényem!” — mondja büszkeséggel.

Tavaszi dal.

— Van Hasselt. —

Virít már a rózsa,
A tavaszi rózsa.
Virít-e még holnap,
— Ki tudhatná róla?

Az élet kertjében
Mi sem vagyunk mások,
Sors keblére tűzött
Egynapos virágok.

Elfujja a rózsa
Szirmát a szél szárnya,
Csendet teremt a sír
Az élet zajába.

Minden tűnik, mulik
Változik szüntelen;
De egy örök marad,
És ez a — szerelem.

Franciából fordította:

Bátorkeszi Kiss Pál.

Borongós ősziidőn...

Borongós ősziidőn, mikor
Az égen lomha ólomfelhők járnak
A szürke csöndes esthomályban,
Kékfüggönyös, kicsiny szobámban
Felkeresnek sötét, októberi árnyak.

Körüllengenek, körülvesznek,
Megülnek a lelkemen —
Régen hallott, fájó ének,
Meghalványult fakó képek
Huzódnak át, reszketnek át szívemen.

Egyre halkabb lesz az ének
Rég letörve már a szárnyak —
Azok a büszke ideálok.
S az álmok, oh az édes álmok
Egyre fogynak, egyre szállnak...

Porbelepte asztalomban,
Összesűg a holt viráglevél,
S arról az éjszemű leányról
A forró, lázas éjszakákról
Ma már csak mesél, mesél...

A rózsá lelke elszállt azóta
Hogy hosszan a szemébe néztem, —
Az életem legszebbik álmát,
A sok-sok fehér ősziidőzt
S a virágokat... már összetéptem.

Egyre halkabb lesz az ének,
Rég letörve már a szárnyak
Azok a büszke ideálok.
S az álmok, oh az édes álmok
Egyre fogynak, egyre szállnak...

Julow Viktor.

Dal**a kis színész leányhoz.**

Reáborult a néma csend a tájra,
Éjfél is elmúlt réges-rég talán,
Csak én virrasztok rólad álmodozva
Te százszor édes kis színész leány.

Egy bús sohajban hozzád száll a lelkem,
... Besurran kis szobádba csendesen,
Lezárt szemedre csókját rálehelve
Sok ismerős emlék közt megpihen.

Ne üzd szegényt el, édes angyalom,
Csak itt találja úgyis jól magát,
Itt elzokogja ami tépi, marja
... És... elfelejti minden bánatát.

Don Calvados.

Nem szól a hegedűm...

Nem szól a hegedűm
Elszakadt a húrja?
Nem akar tán szólani,
Neki is van bűja.

Nem szól a hegedűm,
Ép pedig a húrja.
Csak az nem a régi,
Aki... aki húzza.

Fényes Jenő.

Képek.**Az Eszményi és a — Való.**

Hogy az eszményi, mint válik valóra,
És a valóság mint eszményisül:
Tekints e képre!... És valódivá lesz
Az eszményítés, vagy — megsemmisül!

Két jó poéta; — egyik éhes hassal —
Énekli meg itt eszményítve „Ő“-t;
Míg a másik, ezzel ellentétben
Való színében tárja föl a — nőt!

A beszéd.**I. Az egyik.**

Ha hallok édes ajkaid szavát,
Valami engem úgy hevít belül!
Megáll eszem a szived szózatánál,
S lelkem csodás álomba szenderül!

II. A másik.

Nem értem én biz' egyetlen szavad' sem!
Amit dadogva perget le a szád!
— Miért hadarsz úgy?! Halkan! Érthetőbben!
Vagy így tanított oktató dadád?!

A tekintet.**I. Az egyik.**

Ne nézz rám! Szép kék szemed sugára
Behat a lelkem mély titku honába.
Az égről elcsent csillagból van az!
S tekintetéből szívem' átderengi
Virág pompában diszelgő tavasz!

II. A másik.

Mit nézel rám úgy, viz színű szemeddel?
Nincs benne tűz, se báj, se lélek; hidd el!
S szemed' kacsintva, hogyha rám veted:
— Bocsáss meg oh! de kancsalit a párja —
S én meg nem állom! — Rögtön nevetek!!

Lehellet.**I. Az egyik.**

Lehellj reám! Óh ambra illatától
Mámorba hult a lelkem!... S úgy vagyok:
Hogy édes ajkad láng lehelletétől
Perzselve lelkem — örömet halok!

II. A másik.

*No! már megint?! — Ügyelj! Hisz' annyiit
intlek!*

*Miért lehellesz rám olyan nagyot?!
Tudod: hogy mindent tűrök mód felett... de
Nem állhatom a foghagyma szagot!*

Szabó István.

Az álmok.

*Legyen már vége a sok álmodásnak,
Sok lázas éjnek, ábrándvajudásnak,
A sóhajoknak, mikbe nőta csendül,
A daloknak, mik felsírnak szivemből
S melótt még kelnének életre,
Temessem el mélyen, mindörökre!*

*És annyi év suhant el már felettem,
Már annyi álmod szóttam önfeledten.
S bár a dalokat, mik a szivemben zsongnak,
Vagy szilajon mik feltörni akartak,
Már annyi eltemettem,
Az álmokat, mik átfogják lelkemet
Eltemetnem sohasem lehet...*

S. Hajdu Sándor.

Színház.

— Veér Judith rózsája. —

Magunk előtt láttuk történelmünk legfényesebb korszakát a poézis csillogó ruhájába öltöztetve. Amint felhangzott a színpadon az öreg Veér Tamás ajkain daliás, hazájukért küzdő kurucok dicsőítése, hitvány labanchadak gyalázása, úgy éreztük, lelkünk kiemelkedik a köznapiasság megszokott köntösből s szívében nem maradtak érintetlenül az érzékenység s meghatottság ama hurjai, melyek mindannyiszor megmozdulnak, valahányszor látjuk, mint tárul fel előttünk dicső multunk rajza: mikor pedig hallottuk az emelkedett poézisnek dallamos alexandrinusokban felcsendülő dalát, élvezettel, néhol szinte áhitattal figyeltük a beszédnek varázslatosan szép zenéjét.

Ha nem lenne egyéb érdeme Lampért Géza színdarabjának, minthogy szereplői — kiket egy rég letűnt hőskor színes rajza vesz körül — a magyar költészetnek valóban dicséretére való — a színpad deszkáiról ujabban — szinte szokatlan szép nyelvezettel beszélnek, már akkor is érdemes volna arra, hogy a »szép« költői alakban való megnyilvánulása iránt érdeklődők megnézzék előadását. Azonban e színműnek nemcsak költői nyelvezete s hamisítatlan magyarsága az érdeme, hanem az is, hogy személyei nem dróton rángatott bábok, hanem érző és élő alakok s oly szerepek vannak benne, melyek tág teret nyitnak az érvenyesülésre a színész ambíciójának. Tagadhatatlan,

hogy van hibája is a darabnak; így p. o. hibája az, hogy a színpad konvencionális szabályaival ismeretes emberek már az első felvonás végén sejthetik, hogy mi lesz a végkifejlet, a második végén pedig már nemcsak sejthetik, hanem tudhatják is; de, ha nem is tökéletes alkotás, a darab hibáit szinte teljesen feledtetik kimagasló és előtérben álló jóoldalai. A közönség lelkesedését határozottan lángra lobbantotta a darab s a jelenlevő szerzőt valósággal elhalmozták a tetszésnyilvánításokkal.

Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a sikerben sok része van a szereplők játéknak is. Örömmel láttam, hogy színészeink becsületes munkát végeznek s épen, mert azt lehet mondani, mind egyaránt magaslatán állottak hivatásuknak, nem is emelem ki egyik vagy másik művészi alakítását. S a kritika e hallgatása — a legnagyobb elismerés.

Könyvszemle.

Régi okiratok és levelek tára. Kardos Samu dr. ily című folyóiratának november havi füzeté dus tartalommal jelent meg. Az első füzet megjelenésekor részletesen ismertettük annak tartalmát s melegen ajánlottuk Kardos Samu dr. nemescélú új vállalatát olvasóink pártoló figyelmébe, most csak annyit írunk, hogy e második füzet tartalma semmivel sem szegényebb, mint az elsőé, a benne közölt okiratok és levelek méltán megérdemlik a széleskörű érdeklődést, mely bizonyára kísérni fogja nagybecsű vállalkozását. Akik az első füzet megjelenése után nagy reményeket fűttek ahhoz, hogy ez új folyóirat állandóan számot tarthat az érdeklődésre, azoknak reményét csak megerősítette ez a második szám s hisszük, hogy be fogják váltani a többi számok.

Ifjusági hírek.

Csokonai ünnepély. A M. I. Ö. T. november 26-án róttá le a kegyelet adóját Debrecen költője iránt. Két ünnepély hirdette e napon Csokonai emlékét, s mindkettő méltó alakban fejezte ki főiskolánk ifjúságának kegyeltes érzelmeit. Az első ünnepély, mely d. e. fél 12 órakor vette kezdetét, a Csokonai-szobor előtt folyt le az ifjuság nagy részvételével. A főiskolai kántus Himnusz után Balla Bertalan 1. jh. szavalta el Csokonainak »A magánossághoz« című ódáját, mely lírai bensőséggel és meleg közvetlenséggel. Fehér Károly 2. jh. tartalmas beszéd kíséretében helyezte el a szobor talapzatán a M. I. Ö. T. koszorúját. A sikerült ünnepélyt az énekkar zárta be egyik Csokonai darab elénklésével. Városunk nagy közönsége a délutáni ünnepélyen vett részt, színültig megtöltve a főiskola disztermét, kifejezést adva együttérzésének a nagy költő emléke iránt. Itt Kocsis Jánosnak, a

társulat elnökének megnyitó beszéde vezette be a műsort, melyben a szónok az ünnepnap jelentőségének széles alapokon nyugvó keretét tárta fel a hallgatóságnak. A sikerült szónoklat nagy sikert aratott. Ugyancsak sok tapsot érdemelt ki Szilágyi Dezső 3. jh. szavalata, aki Oláh Gábor alkalmi költeményét adta elő. Szavallatát a mély átérzés jellemezte. Ezután Schenk István adott elő hegedűn egy sok tanulmányt igénylő, nehéz zenedarabot Balogh István 4. jh. zongorakisérével. Schenk szintén kikapta a részét a közönség tapsaiból, ami jórészt annak tulajdonítható, hogy technikája szerencsésen meg tudott küzdeni a darab nehézségeivel. Kuthi Sándor 2. jh. pár igen sikerült költeményt olvasott fel, melyeknek érdemét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a közönség tetszésnyilvánításaira felolvasását meg kellett toldania. Igen sikerült énekszámot produkált a főiskolai kántus «A reményhez» című Csokonai-dal előadásával, melynek elhangzása után következett a tartalmas műsor egyik legértékesebb száma: Fellner József 1. jh. vigszavalata. Csokonai Dorottya-jából adott elő egy részletet, amelyben tehetségét minden oldalról rokonszenvesen mutatta be a közönségnek. Fellner sikere valóban páratlan volt, amelyhez hasonló a M. I. Ö. T. különben oly jó hírű ünnepélyei még eddig nem igen produkáltak. Az emelkedett hangulatu ünnepély a kántus énekével ért véget.

Jogász értekezlet. A jogász ifjuság november 27-én népes értekezletet tartott. Az értekezlet első tárgya a január 31-én tartandó Jogász-bál megbeszélése volt, melyre vonatkozólag az értekezlet a régebben szokásos, de pár éven át elmaradt Jogász-bálnak az idei farsangon való megtartását elhatározta, az aláírási íveket megnyitotta és az előkészületek megtételével a már régebben kiküldött vigalmi bizottságot megbizta. Tárgyalta az értekezlet a Jogász-kört előkészítő bizottság által benyújtott tervezetet, erre vonatkozólag azonban érdemben nem határozott. A tervezetet általánosságban elfogadta, a részletek megbeszélését azonban egy újabb összehívandó értekezletre halasztotta. Bemutattatott ezután a tervezett jogászejelvény, melyet az értekezlet elfogadott és bizottságot küldött ki Julow Viktor 2. jh. elnöklete alatt, amelynek kötelességévé tette, hogy a jelvény elkészíttetése ügyében a szükséges lépéseket megtegyék. Fráter Szabolcs 2. jh., a J. S. E. aljegyzője terjesztette elő ezután a Jogászasztársaság tervezetét, amelyet a gyűlés egyhangulag elfogadott és az előadó javaslatára az első összejeövetel napját december 4-ére tűzte ki.

A M. I. Ö. T. november hó második felében több gyűlést tartott, melyeknek egyedüli tárgya a Csokonai-ünnepélyre való versenyszavallatok voltak. Az első versenyszavallat eredménye szerint a Társaság Szilágyi Dezső 2. jh.-nak ítélte oda az óda szavallati verseny-díját és megbizta a diszteremben rendezendő ünnepélyen való szavallással. A másik két verseny eredmény nélkül maradt, mihez képest a gyűlés új versenyszavallatot tűzött ki. Ennek eredménye szerint a Csokonai költemény díját Balla Bertalan nyerte meg, a vigszavallati díjat pedig Fellner Józsefnek ítélte meg egyhangulag a társulat.

A társulat 25-én tartott gyűlésén Spitzer Sándor jh. olvasott fel, nagy hatást keltve, két hangulatos költeményt. Bár a költemények külalak tekintetében nem mindig érték

el a beltartalom szépségét, már a költői eszme s a fordulatok ügyessége magukban véve is megérdemelték, hogy a társulat a felolvasónak jegyzőkönyvi köszönetet szavazzon. Ezután Fellner József 1. jh. szavallat nagy hatást keltve egy részletet Csokonai Dorottya-jából. Minthogy a szavalló csak azért lépett föl a társaságban e szavallatával, hogy ő, mint aki meg volt bízva a Csokonai-ünnepélyen való vigszavallat tartásával, a társulat tagjai véleményét kikérje előre az ott előadandó szavallatára nézve, szavallata bírálatánál nem a szokásos fokozatok ajánlását alkalmazták, hanem, elismerve szavallata érdemeit, csak azokra a helyekre figyelmeztették, amelyeknél csiszolnia kellene szavallatán. Érdekes, egyéni felfogással szavallta ezután Lippe Árpád Petőfi «Őrült»-jét. A szavallaton némi mesterkétség vonult ugyan végig, de az emelkedett hangú patetikus előadás mégis oly mély benyomást gyakorolt a hallgatókra, hogy a többség ítélete szavallatát a sikerült fokozatra tartotta érdemesnek.

Hírek a Joghallgatók Önképző Társaságából. A joghallgatók önképző körében mozgalmasabb élet, élénkebb szellemi tevékenység uralkodik, mint az előző évek bármelyikében. Örömmel jelenthetjük, hogy e nemes hivatású társulat működése mind nagyobb arányokat ölt s mindinkább magára vonja a jogász ifjuság figyelmét. November 19-én érdekes nemzetgazdaságtani vita folyt a társaság gyűlésén ama tétel körül, hogy mily szerepet játszik a termelési tényezők együttműködése a mezőgazdaságban, tekintettel az intenzitásra. A vitatkozásban H. Kiss Pál, Takács Andor, Liedermann Henrik, Darvas György, Szabó Sándor és Matolcsy Sándor joghallgatók vettek részt, mint előadók. A gyűlésen Kovács Gábor dr. jogtanár ur is megjelent, az előadók beszédjére megtette észrevételeit, s előadásával nem egy homályos kérdést megvilágított.

November 24-én szintén igen érdekes gyűlése volt a társaságnak. E gyűlésen folyt le a versenyszónoklat, melynek tárgya Szilágyi Dezső államférfiai érdemeinek méltatása volt. A versenyben Sipos Imre, Kiss Endre és Nagy Jenő joghallgatók vettek részt. A társulat a 10 korona pályadíjat Kiss Endre és Nagy Jenő között megosztotta.

Szerkesztői üzenetek.

Dr. K. S. urnak. Helyben. Nagybecsű fejtegetéseit, melyekben a Friedrich támadásaira válaszol, köszönettel vettük, élvezettel olvastuk s ha lapunk nem sokkal a cikk vétele után jelent volna meg, örömmel közöltük volna. Minthogy azonban már én e cikket eddig 4 újságban láttam s a lap olvasói is bizonyára olvasták egyik vagy másik újságból s minthogy nekem az a célom, hogy lehetőleg új s máshol nem olvasott cikkeket közöljek a lapban, azt hiszem már idejét multa a nyilatkozat közlése.

S. T. urleánynak. Abban a biztos hitben vagyunk, hogy beküldött versénél kegyed sokkal szebb.

K. L. urnak. Rendkívül sajnálom, hogy beküldött dolgozataidat nem közölhetem. A versek közül kettőben elég jó eszme van ugyan, de ezeknek kidolgozása nagyon gyenge, egyben, — a másodikban, — melynek legjobb a kidolgozása, — az eszme igen gyenge. Elbeszéléseidben határozottan látszik a tehetség jele, de az a hibája, hogy sok szóval sovány mese van benne elmondva. Különben e téren azt hisszük meg teljesen sikerült munkákat is fogsz írni.

Többeknek. Álnév alatt, vagy névtelenül küldött dolgozatokra nem válaszolunk.